

**ПОЉОПРИВРЕДНИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У НОВОМ САДУ
ДЕПАРТАМЕНТ ЗА ЕКОНОМИКУ ПОЉОПРИВРЕДЕ И СОЦИОЛОГИЈУ СЕЛА**

ЦАИ

ЦЕНТАР ЗА АГРАРНУ ИСТОРИЈУ

Трећи научни скуп

**- ТЕОРИЈА И ПРАКСА АГРАРА У ИСТОРИЈСКОЈ ПЕРСПЕКТИВИ -
14-15 НОВЕМБАР 2019. године, Нови Сад**

Имајући у виду карактер рада Центра за аграрну историју, Пољопривредног факултета Универзитета у Новом Саду, као и профил овог научног скупа као манифестације на којој су учествовали најистакнутији научници и стручњаци различитих области истраживања, могле би се извући следеће поуке и закључци:

ПОУКЕ И ЗАКЉУЧЦИ НАУЧНОГ СКУПА:

- На скупу је узело активно учешће 38 научника и стручњака чији су реферати и излагања третирали најразличитије аспекте аграрне историје, и то следећих специфичних профила: историчари, правници, социолози, агрономи, агроекономисти, економисти, књижевници, новинари, студенти докторских академских студија.
- Научни скуп је успео да обезбеди и међународно учешће како презентатора тако и научних и стручних радника из суседних земаља (БиХ, Република Српска –Универзитет у Бањој Луци.
- Научни скуп "Теорија и пракса аграра у историјској перспективи" показује да никада не треба заборавити и превидети да су данашња наука и пракса (знање, прогрес, развој и раст) последице претходног - вишевековног искуства. Како је пољопривреда настала и формирала се као емпиријска наука, њена будућност је увек почивала и неминовно била условљена на

историјском – дуго година слаганом искуству друштвено-економских кретња. Она не одражава стање, већ кретање.

- Скуп је показао да проучавање аграрне историје са најразличитијих аспеката и извлачење поука из прошлих искустава, може послужити као основица за решавање сложених и нагомиланих актуелних проблема аграра и села, што су уочили и представници Покрајинског секретаријата за пољопривреду, водопривреду и шумарство приликом отварања скупа, као и давања изјава за медије. Чињеница је да ако не познајемо социоекономске прилике у којима су се поједини догађаји и стања формирали, нисмо у стању ни да их на прави начин оцењујемо и доносимо одлуке.
- Може се рећи да је однос према историји аграра углавном био више коришћен када су у питању церемонијалне сврхе и/или онда када се жели нагласити традиција везана за поједине догађаје. Међутим, скуп је показао да недостаје континуиран, осмишљен и свеобухватан приступ историјским аспектима аграрног развоја који би послужио за сагледавање могућности на којима данашњи аграр почива и путева за релативизирање постојећих проблема. Због тога је својевремено оснивање овог *јединственог* Центра на подручју ширег региона Балкана, и утемељење ове годишње манифестације, имало своје пуно оправдање.
- Досадашњи скупови су успели да иницирају бројне активности а на самом скупу су презентоване чак три монографије: *"Економско биографски временлов"* аутора проф. др Милана Милановића; *"Изазови економског образовања"* аутора проф др Радована Пејановића; и монографије о једном успешном предузећу, ПП *"Сава Ковачевић"*, ад: *од сељачке радне задруге до пољопривредног гиганта*, аутора Стојана Ј. Копривице и Павла Б. Орбовића.

Закључак:

- Оцена је да су овакви научни скупови значајни за сусретање науке и струке, за још боље и свестраније упознавање пољопривреде, као и решавање савремених проблема који имају своје историјско утемељење. Да се за наредну 2020. годину организује научни скуп посвећен великанима аграрне науке и струке као и да се публикује монографија о историји агрономије.
- Овакве манифестације би требало да буду у већој мери подржане од стране државе, обзиром да их сем спорадично у оквиру Академије наука, готово да и нема а њихова улога у расветљавању аграрног развоја и уопште проблематике аграра има енорман значај.

- Размена знања и искустава о аграру и његовом развоју од стране елитних представника различитих научних дисциплина је нужна како би се сложени комплекс аграра боље упознао и разумео. Мултидисциплинарност и интердисциплинарност је за тако нешто неопходна.
- Упознавање историје аграра у региону а и шире је веома значајно обзиром да се агрокултура у ширем простору Балкана, у веома дугом историјском периоду, развијала по истим или сличним обрасцима. Због тога би наредни научни скупови требало да имају ширу међународну димензију и обезбеде учешће већег број научника и стручњака из других земаља.
- Израда и публиковање монографија (слично ове године публикованим монографијама, затим, зборника и чланака везаних за аграрну историју, требало би да буде још једна активност Центра за аграрну историју.
- На основу презентација и дискусије која се на научном скупу водила по појединим питањима, намећу се и следећи закључци:
  - Ситнопоседништво, миграције и непросвећеност као синоними сиромаштва већине становништва на територији данашње Србије, у различитим временским периодима, представљале су и представљају ограничавајуће факторе развоја савремене српске пољопривреде.
  - Услови живота у малим и руралним срединама, посебно у неразвијеним регионима, посматрано у дужој историјској перспективи, оцењени су као изузетно тешки. Залагања иду у правцу развоја мултифункционалности, интегралног руралног развоја и према најновијим тенденцијама које су се јавиле у ЕУ, развоју тзв. *паметних села*.
  - Војводина је један од региона са најдужом историјом задругарства у свету. Земљорадничке задруге су се у Војводини давно издвојиле као посебно погодан облик привредног организовања пољопривредника, тако да су традиционално најзаступљенија врста удруживања. Но, савремени услови захтевају и удруживања везана за поједине аспекте репродукционог процеса (нпр. само маркетинга), као и институционализације тзв. мреже институција које су према искуству, деценијама утицале и омогућавале развој подстицаја у аграру у сагласности са актуелним унутрашњим и спољним условима који се формирају на тржишту, пре свега под утицајем WTO.
  - Посебан значај припада знању као фактору пољопривредног развоја. Знање представља темељни допринос анализи економије квалитета,

укључујући и импликације на политику образовања и улагања у људе и знање као одлучујућем фактору осигурања људског благостања. Констатује се да у Србији нема континуитета у процесу развоја знања па се наука и струка још од 19. века па све до данас није развијала као производ сопственог, унутрашњег, органског развитака. У том смислу је доста неоригинална и подржавалачка, што би у наредном периоду требало из темеља мењати. Многи истичу да је познавање праксе довољно, међутим, то никако није тачно. Познавање праксе није довољно већ је потребне и теорија. Парафразирајући проф. др Милана Влајинца, једног од наших великих умова, могло би се рећи да онај који је снабдевен искључиво праксом, јесте како он кажењ: "слепац без вође". Зато политика образовања али уопште стицања знања пољопривредника треба да обезбеди: побољшање природних услова; пољопривредне инфраструктуре, нарочито финансијске, тржишне и прерађивачке; и коначно, социјално-политичке мере политике којима се побољшава стање, одржавање и јачање сељачког газдинства, односно, његових развојних перформанси и капацитета самих сељака – пољопривредника.

- Праћење еволуције технике и технологије и њених домета у појединим развијеним земљама света, као и њихова имплементација у конкретне услове мање развијених земаља, основа је аграрног напретка у прошлом и садашњем добу, а биће и у будућности.
- Исхрана становништва представља сатавани део правила живота и рада која су последица географског положаја и климе, достигнутог нивоа технолошког и општег развоја, утицаја који су на њу вршиле власти, односно велике и мале империје као и црква. Стога се исхрана може окарактерисати као спој традиције, античких, оријенталних и западњачких елемената. Модернија средства односно прибори за њено справљање, чување и конзумирање, увођење хигијенских навика у исхрани, распоред obroка у зависности од социјалног статуса становништва, протеже се до данашњих дана и врши утицај на квалитет и живота и рада не само аграрног већ укупног становништва.
- Новија историја развоја пољопривреде и живота и рада на селу, у периоду након 2. Св. рата, истиче неопходност релативизације ризика и увођење обавезног осигурања као гаранције већег успеха у производњи у условима променљивих климатских и осталих производних и тржишних услова.

- Генеза и реформе аграрне политике на различитим аспектима представља неопходност. У том смислу се као парадигма може користити Заједничка аграрна политика Европске уније али једино ако се уважавају локални услови и сопствени концепт и стратегија развоја.
- Центар за аграрну историју је на научни скуп укључио и младе научне истраживаче што се показало као веома добро. У том смислу ће се трудити да ову праксу и даље наставити како би се обезбедио континуитет истраживања и праћења социо-економских услова развоја аграра.
- На свом сталном годишњем конкурс за најбољу књигу – монографију, докторску дисертацију или мастер рад, као и уметничко дело, изложбу, филми и слично, а које се односе на област аграрне историје, Центар за аграрну историју додељује престижну награду која носи назив нашег еминентног аграрног прегаоца *др Милана Влајинаца*. Лауреати у 2019. години су проф. др Милан Милановић у категорији монографија, Стојан Копривица и мр Павле Б. Орбовић у категорији монографије студије случаја и за животно дело проф. др Радован Пејановић.

У Новом Саду, 20. Новембра, 2019. године

ЦЕНТАР ЗА АГРАРНУ ИСТОРИЈУ

Проф. др Зоран Његован, Управник